

مهدویت از دیدگاه دین پژوهان غربی
دفتر اول

تالیف: سید رضی موسوی گیلانی

موسوی گیلانی سید رضی

مهدویت از دیدگاه دین پژوهان غربی، سید رضی موسوی گیلانی، تهران: بنیاد

فرهنگی حضرت مهدی موعود (عج) ۱۳۸۵

۲۲۴ ص. ۱۴۰۰ ریال

ISBN. 964-7428-34-0

بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود (عج)

مهدویت از دیدگاه دین پژوهان غربی

مؤلف / سید رضی موسوی گیلانی

چاپ اول / ۱۳۸۵

چاپ / الهادی

شمارگان / ۳۰۰۰

شابک

۰ - ۳۴ - ۷۴۲۸ - ۹۶۴

قیمت / ۱۴۰۰ تومان

مراکز پخش: قم ۰۲۵۱-۷۷۳۷۱۶۰

تهران ۰۲۱-۸۸۴۰۸۱۰۹

فهرست

پیش‌گفتار	۱۰
-----------------	----

فصل اول

مهدویت از منظر شرق‌شناسان

مقدمه	۱۳
معنای لغوی و اصطلاحی شرق‌شناسی	۱۸
دوره‌های شرق‌شناسی	۲۲

فصل دوم

دیدگاه پدیدارشناسانه هانری کربن پیرامون مهدویت

مقدمه	۳۱
روش پژوهشی هانری کربن در شیعه‌شناسی	۳۴
زمینه‌های فکری کربن پیش از آشنایی با فرهنگ اسلامی	۴۳
تفکر هانری کربن درباره عرفان و فلسفه اسلامی	۴۶
تأثیر آرای شهاب‌الدین سهروردی بر پدیدارشناسی هانری کربن	۴۸

عوامل تأثیرگذار بر نگرش هانری کربن در باره مهدویت	۵۳
۱- شهاب الدین سهروردی	۵۳
۱-۱- نبوت باطنیه	۵۳
۱-۲- عالم مثال	۵۵
۲- فرقه اسماعیلیه	۵۹
۳- ابن عربی	۶۱
۴- سید حیدر آملی	۶۱
تقریب باطنی مذاهب	۶۲
نماد شناسی تطبیقی	۶۳
تفسیر باطنی هانری کربن از اسلام	۶۵
تفسیر مهدویت از دیدگاه هانری کربن	۷۲
دکترین مهدویت از منظر هانری کربن	۷۳
مفهوم انتظار از دیدگاه هانری کربن	۷۶
نقد آرای هانری کربن درباره مهدویت	۷۹
نتیجه سخنان هانری کربن درباره دکترین مهدویت	۸۷

فصل سوم

مهدویت از دیدگاه جیمز دارمستر

مقدمه	۹۰
روش تحقیق دارمستر	۹۲
نگرش دارمستر پیرامون مهدویت	۹۵
نقد و بررسی آراء دارمستر	۱۰۰

فصل چهارم

مهدویت از دیدگاه فان فلوتن

مقدمه	۱۰۴
روش تحقیق فان فلوتن در شناخت اسلام و مهدویت	۱۰۵
نگرش فان فلوتن درباره مهدویت	۱۰۷
نقد و بررسی آراء فان فلوتن	۱۱۲

فصل پنجم

مهدویت از دیدگاه ایگناتس گلدتسیهر

مقدمه	۱۱۶
روش تحقیق گلدتسیهر	۱۱۷
نگرش گلدتسیهر پیرامون مهدویت	۱۱۹
نقد و بررسی آراء گلدتسیهر	۱۲۵

فصل ششم

پژوهش ادوارد براون درباره فرقه‌های منسوب به مهدویت

مقدمه	۱۲۹
شیوه تحقیقی ادوارد براون	۱۳۱
تالیفات ادوارد براون	۱۳۱
آثار ادوارد براون درباره فرقه‌های منسوب به مهدویت	۱۳۳
دلایل گرایش ادوارد براون به تحقیق در باره فرقه بابیت و بهائیت	۱۳۵
مدعیان جانشینی علی محمد باب	۱۴۲
داوری‌های ادوارد براون در باره بابیه و بهائیت	۱۴۶

فصل هشتم

مهدویت از دیدگاه مارگولیوٹ

مقدمه	۱۴۹
نگرش مارگولیوٹ پیرامون مهدویت	۱۵۰
نقد و بررسی نگرش مارگولیوٹ	۱۵۷

فصل نهم

نگرش ژوزف کنت دو گوینو پیرامون مهدویت

مقدمه	۱۵۹
کنت دو گوینو در ایران	۱۶۰
نگرش کنت دو گوینو پیرامون مذهب شیعه و شیخیه	۱۶۳
نگرش گوینو پیرامون مهدویت	۱۶۵
مقایسه میان اهل الحق و بهائیت	۱۶۸

فصل دهم

دیدگاه همیلتون گیب درباره شیعه و مهدویت

مقدمه	۱۷۲
تالیفات همیلتون گیب	۱۷۳
اندیشه‌های همیلتون گیب در باره اسلام	۱۷۵
سیاست و مهدویت در تفکر همیلتون گیب	۱۸۳

فصل نهم

دیدگاه آنه ماری شیمل درباره مهدویت

مقدمه	۱۹۴
تالیفات آنه ماریشیمل	۱۹۶
شیوه پژوهشی آنه ماری شیمل	۱۹۷
نگرش آنه ماری شیمل در باره تشیع و مهدویت	۲۰۲
تفاوت شریعت و فرهنگ	۲۰۲
جایگاه اسطوره شناسی در اندیشه آنه ماری شیمل	۲۰۴
امامت در اندیشه شیعه	۲۰۷
فرقه‌های شیعی	۲۱۱
فهرست منابع:	۲۱۶

پیش‌گفتار

از بنیادی‌ترین مباحث اعتقادی اسلام، مهدویت‌باوری است و نگاهی به متون مقدس اسلام - شیعه و سنی - حاکی از این است که باور به آمدن مصلح و منجی در آخرالزمان، یکی از اساسی‌ترین و بدیهی‌ترین مولفه‌های فکری و کلامی تمامی فرقه‌های مذهبی است. علاوه بر مذاهب اسلامی، در تمامی ادیان ابراهیمی و غیرابراهیمی - سامی و غیر سامی - نیز این اعتقاد به گونه‌های متفاوت به چشم می‌خورد و همه مذاهب، آرمان نهانی جوامع بشری را ظهور و تجلی یک شخصیت آسمانی و منجی دینی می‌دانند. بر اساس این تفکر دینی، بسیاری از دین‌پژوهان و اندیشمندان غربی به این موضوع، ذیل عناوینی همچون منجی‌گرایی، بازگشت مسیح، هزاره‌گرایی، نجات و رستگاری، انتهای تاریخ و امثال آن پرداخته و درباره نگرش ادیان به این موضوع، کتابها و مقالات زیادی نوشته‌اند.

درضمن آثاری که دین‌پژوهان غربی در زمینه اسلام نوشته‌اند، مقالاتی در زمینه مهدویت و منجی‌گرایی اسلامی به چشم می‌خورد که در دائره المعارف‌ها نگاشته شده و یا به صورت کتاب مستقل با تفسیر و قرائت اسلامی آمده است. پاره‌ای از اندیشمندان غربی به ویژه در دو قرن گذشته، با توجه به بعضی از رخدادها و وقایعی که در سرزمین‌های اسلامی پیش آمده، همچون ادعای بعضی از مدعیان دروغین مهدویت در سرزمین‌های اسلامی و یا به وجود آمدن مذاهبی همچون کیسانیه، اسماعیلی، شیخیه، بابیت و بهائیت که بر محور مهدویت تکیه

نموده‌اند، درباره نگرش مسلمانان و متون اسلامی پیرامون مهدویت نظر داده‌اند. در میان این دسته از شرق‌شناسان، بعضی نگاه مثبت‌اندیشانه و همدلانه‌ای نسبت به موضوع داشته‌اند و پاره‌ای دیگر نیز با نگاهی خصمانه و گاه ناآشنا به موضوع اظهار نظر نموده‌اند.

در این راستا هر یک از دین‌پژوهان غربی با روش‌شناسی خاصی، موضوع را پیگیری نموده‌اند، بعضی از آنان با روش پدیدارشناسانه و توصیفی به موضوع نگرسته‌اند، بعضی دیگر با روش تاریخی و بعضی هم با روش وقایع‌نگارانه و یا کارکردگرایانه به موضوع نظر افکنده‌اند. آنچه در آثار این دسته از شرق‌شناسان اسلام‌شناس - جدای از خطاها و اشتباهاتشان - اهمیت داشته، نگاه بیرونی و درجه دوم آنان به موضوع مهدویت و نکات قابل توجهی است که از زاویه دیدشان مورد توجه قرار گرفته است، نکاتی که شاید از منظر یک اندیشمند مسلمان مورد دقت نظر قرار نگیرد و یا از دید او پنهان بماند.

این کتاب که دفتر اول از پژوهش مذکور پیرامون نگرش دین‌پژوهان غربی در باره مهدویت است، به بررسی افکار بعضی از دین‌پژوهان غربی درباره این موضوع پرداخته و می‌کوشد، تا در این دفتر و دفترهای بعدی، مهدویت از نظرگاه غربیان را مورد بررسی قرار داده و به نکته‌های مثبت و منفی فکر آنان به صورت نقادانه اشاره کند. امید است که با توجهات باری تعالی و الطاف حضرت ولی عصر (علیه‌السلام) توفیق اتمام این پژوهش به مولف اعطا گردد و از لغزش‌ها مصون بماند.

(أَن الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ)

زمستان ۸۴ - سید رضی موسوی گیلانی